

Tēze. Par Civillikuma 1055. panta piemērošanu.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta
2004.gada 3.novembra**

SPRIEDUMS

lietā Nr. SKC – 614

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs   senators I.Šepteris,
  senators Z.Gencs,
  senatore R.Zaķe,

piedaloties Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras prokurorei A. Skurvidei, Rīgas domes pārstāvei R. L. , SIA „Latio” pārstāvim zvērinātam advokātam E. Kalniņam,

2004. gada 3. novembrī izskatīja atklātā tiesas sēdē Rīgā, civillietu sakarā ar Rīgas tiesas apgabala virsprokurora pienākumu izpildītāja V. Zaharova kasācijas protestu par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004. gada 15. jūnija spriedumu Rīgas tiesas apgabala prokurora prasībā Rīgas domes interesēs pret *E.G.* un SIA “Latio” par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem, zemesgrāmatu ierakstu dzēšanu un īpašuma tiesību atzīšanu Rīgas domei uz nekustamo īpašumu.

Noklausījies senatora I. Šeptera ziņojumu, Rīgas domes pārstāves R. L. paskaidrojumus un prokurores A. Skurvides atzinumu, ka spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā, un atbildētāja SIA „Latio” pārstāvja zvērināta advokāta E. Kalniņa paskaidrojumus, ka spriedums atstājams negrozīts un kasācijas protests noraidāms, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

Ar Rīgas apgabaltiesas 2000. gada 28. novembra spriedumu *E.G.* atzītas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Rīgā, [...] ielā 8, grupa 60, grunts 45, sastāvošu no zemes gabala 1376 m² platībā un namīpašuma - ēkām lit.1 un lit.2.

Pamatojoties uz minēto tiesas spriedumu *E.G.* īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu 2001. gada 28. februārī nostiprinātas Rīgas pilsētas zemesgrāmatā.

E.G. pilnvarotā persona *A.P.* 2001. gada 18. jūnijā pārdevis ½ domājamo daļu no minētā nekustamā īpašuma SIA “Latio” un 19. jūnijā pārdevis otro domājamo daļu. SIA “Latio” 2001. gada 19. un 20. jūnijā nostiprinājusi īpašuma tiesības zemesgrāmatā.

Rīgas tiesas apgabala prokurore 2001. gada 6. novembrī cēlusi prasību tiesā Rīgas domes interesēs norādot, ka 2001. gada 11. maijā par Rīgas apgabaltiesas 2000. gada 28. novembra spriedumu ticis iesniegts Latvijas Republikas Ģenerālprokurora protests, kurš ticis apmierināts un 2001. gada 27. jūnijā ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta spriedumu Rīgas

apgabaltiesas 2000. gada 28. novembra spriedums, ar kuru *E.G.* tika atjaunotas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu [...] ielā 8, Rīgā, ticis atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai.

Prasītāja norādījusi, ka *E.G.* pilnvarotai personai *A.P.* par minētajiem apstākļiem bijis zināms, neskatoties uz to, viņš strīdus nekustamo īpašumu 2001. gada 18. un 19. jūnijā pārdevis SIA "Latio", kad vēl nav bijis izskatīts prokurora protests Senātā. Norāda, ka minēto apstākļu dēļ šie pirkuma līgumi uzskatāmi par nelikumīgiem, jo tie tikuši noslēgti namīpašuma īpašuma prasības prāvas laikā un saskaņā ar Civillikuma 1055. pantu SIA "Latio" atzīstama par ļaunticīgu valdītāju, jo nekustamais īpašums ticis atsavināts tiesvedības laikā, kad vēl nav bijušas noskaidrotas īpašuma tiesības uz minēto īpašumu, līdz ar to *E.G.* pilnvarotā persona *A.P.* nebijis tiesīgs pārdot strīdus nekustamo īpašumu. Pamatojoties uz Civillikuma 1055. pantu un 1415. pantu lūdz atzīt par spēkā neesošiem 2001. gada 18. un 19. jūnija pirkuma līgumus un dzēst zemesgrāmatu ierakstus.

Vēlāk prasība papildināta, lūdzot saskaņā ar Civillikuma 1044.pantu atzīt īpašuma tiesības uz strīdus nekustamo īpašumu Rīgas domei.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija prasību noraidījusi un konstatējusi, ka neskatoties uz to, ka tiesu instancēs pastāvējuši strīdi par *E.G.* īpašuma tiesībām uz nekustamo īpašumu Rīgā, [...] ielā 8, viņas īpašuma tiesību nostiprinājums zemesgrāmatā, kas ticis izdarīts 1997. gada 18. jūlijā, pamatojoties uz Rīgas pilsētas zemes komisijas 1997. gada 19. jūnija lēmumu un 1994. gada 7. jūlijā izdoto denacionalizācijas apliecību, nav ticis apstrīdēts un aizliegumi uz to nav pastāvējuši.

Apelācijas protestu par Rīgas apgabaltiesas spriedumu iesniegusi Rīgas tiesas apgabala prokureore. Protestā protesta autore norādījusi, ka par lietas izskatīšanu, sakarā ar iesniegto Latvijas Republikas Ģenerālprokurora protestu par Rīgas apgabaltiesas 2000. gada 28. novembra spriedumu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senātā 2001. gada 27. jūnijā, ticis paziņots *E.G.* pilnvarotai personai *A.P.* 2001. gada 12. jūnijā, vienlaicīgi arī ticis nosūtīts protesta noraksts. Neskatoties uz to viņš apzināti neinformējis par šiem apstākļiem nekustamā īpašuma pircēju SIA "Latio", ka strīds par *E.G.* īpašuma tiesībām nav beidzies, bet steidzīgi to pārdevis. Prokureore norādījusi, ka ar savu prettiesisko rīcību *A.P.* ir nodarījis būtisku zaudējumu pašvaldībai un viņam jāatbild saskaņā ar Civillikuma 1055. pantu, kurā noteikts, ka par lietas atsavināšanu prāvas laikā katrs atbildētājs atbild tāpat kā ļaunticīgs valdītājs.

Izskatījusi prasītājas apelācijas protestu par pirmās instances tiesas spriedumu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesas palāta ar 2004. gada 15. jūnija spriedumu prasību noraidījusi.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka *E.G.* pilnvarotā persona *A.P.* 2001. gada 18. jūnijā noslēdzis ar SIA "Latio" līgumu, ar kuru pārdota ½ domājamā daļa no nekustamā īpašuma [...] ielā 8 un 19. jūnijā otra domājamā daļa. Ar noslēgtajiem līgumiem nav pārkāptas pašvaldības pirmpirkuma tiesības. Šajā gadījumā ir atsavinātas nekustamā īpašuma domājamās daļas un attiecībā uz šādu atsavināšanu pašvaldībai saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 78. panta otrās daļas 6. punktu nav pirmpirkuma tiesību, līdz ar to kļūdains ir apelācijas protesta iesniedzējas uzskats, ka ar šiem līgumiem tikušas pārkāptas pašvaldības pirmpirkuma tiesības.

Civillietu tiesu palāta atzinusi, ka nav pamata piemērot Civillikuma 1055. panta noteikumus. Pirkuma līgumi noslēgti, kad spēkā bija Rīgas apgabaltiesas 2000. gada 28. novembra spriedums. Abos pirkuma līgumos ietverta pārdevēja garantija par to, ka nekustamais īpašums nav ieķīlāts, ar

parādiem un saistībām nav apgrūtināts, strīdū un zem aizlieguma neatrodas un tādēļ par visām trešo personu prasībām, kas attieksies uz īpašumu un būs radušās vai radīsies pārdevēja darbības vai bezdarbības rezultātā, atbild pārdevējs un uzņemas segt visus šajā sakarā radušos zaudējumus. Līgumu 8. punkts paredz, ka tie stājas spēkā brīdī, kad to parakstījušas abas līguma slēdzējpusēs. Prasība pret *E.G.* un SIA “Latio” celta 2001. gada 6. novembrī, t.i. pēc līguma parakstīšanas un īpašuma tiesību nostiprināšanas uz ieguvēja vārda.

Kā kļūdaini atzīts protesta iesniedzēja arguments, ka strīdus nekustams īpašums atsavināts prāvas laikā, sakarā ar to, ka 2001. gada 11. maijā ticis iesniegts Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senātam Ģenerālprokurora protests par 2000. gada 28. novembra sprieduma, ar kuru atjaunotas *E.G.* īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, atcelšanu. Ar Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2001. gada 27. jūnija spriedumu protests apmierināts un ar Civillietu tiesu palātas 2002. gada 23. oktobra spriedumu prasība noraidīta, ar 2002. gada 20. decembra Senāta rīcības sēdes lēmumu kasācijas tiesvedība lietā izbeigta, bet visas šīs darbības ir veiktas pēc līgumu noslēgšanas.

Civillietu tiesu palāta atzina, ka Civillikuma 1055. panta noteikumi attiecas uz īpašuma prasību un regulē atbildētāja atbildību par atprasāmās lietas atsavināšanu prāvas laikā, kad ir celta īpašuma prasība, pamatojoties uz Civillikuma 1044. pantu, un atbildētājs šīs prasības izskatīšanas laikā minēto lietu ir atsavinājis trešai personai, tad atzīstams, ka viņš atbild saskaņā ar 1055. pantu kā ļaunticīgs valdītājs. Šajā gadījumā īpašuma prasība pret *E.G.* nebija celta, bet gan viņa pati bija cēlusi prasību pret pašvaldību un tās institūcijām par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un Civillikuma 1055. panta darbība attiecas uz darījumiem, kas noslēgti prāvas laikā un tam nav atpakaļejoša spēka. Šis likums nevar attiekties uz darījumiem, kas noslēgti pirms prāvas ierosināšanas tiesā, kā tas ir konkrētajā gadījumā.

Apstrīdamie darījumi noslēgti 2001. gada 18. un 19. jūnijā, kas ir gandrīz pusgadu pēc tam, kad stājies likumīgā spēkā Rīgas apgabaltiesas 2000. gada 28. novembra spriedums un arī pirms tam, kad ar Senāta 2001. gada 27. jūnija spriedumu atcelts šis apgabaltiesas spriedums, tādējādi 1055. panta noteikumi par atsavinājumu prāvas laikā nav piemērojami.

Tiesa konstatējusi, ka apelācijas protestam ir pievienoti mājas [..] ielā 8 iedzīvotāju paskaidrojumi prokurorei par to, ka SIA “Latio” darbinieki apsekojuši māju un viņiem ir bijis zināms, ka šis īpašums atrodas tiesvedībā. Visi šie paskaidrojumi datēti ar 2003. gada 19. un 22. septembri, t.i., pēc lietu izskatīšanas tiesu instancēs, viņi nav bijuši nopratināti pirmās instances tiesā un kā dzīvokļu īrnieki ir ieinteresēti lietas iznākumā, kā arī no šiem paskaidrojumiem nevar izdarīt nešaubīgu secinājumu par to, ka tieši pirms apstrīdēto līgumu slēgšanas SIA “Latio” bija zināms par protesta iesniegšanu.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka līgums, uz kura pamata īpašumu uz lietu iegūst labticīgs ieguvējs, nav uzskatāms par tādu, kas veicina kaut ko pretlikumīgu, nelikumīgu vai negodīgu, līdz ar to nav piemērojami 1592. panta noteikumi. Civillikuma 1593. pantā ietverti vispārīgi noteikumi, kas attiecas uz atsavinātāja atbildību pret atsavinātās lietas ieguvēju. Šajā gadījumā SIA “Latio” kā strīdus nekustamā īpašuma ieguvējs nav izvirzījis prasījumu pret *E.G.*, kas būtu pamatoti uz viņas kā atsavinātāja atbildību, arī šī norma nav piemērojama celtās prasības pamatojumam.

Par apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas protestu iesniedzis Rīgas tiesas apgabala virsprokurora pienākumu izpildītājs, lūdz to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas kārtībā materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

Kasators kasācijas protestā norādījis, ka nepamatots ir tiesas secinājums par to, ka pircējs nezināja, ka notiek tiesas prāva un līdz ar to nav pamata līgumu atzīšanai par spēkā neesošiem saskaņā ar Civillikuma 2006. pantu.

Kasators arī norādījis, kas tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. pantu un 193. panta piekto daļu, neizvērtējot mājas iedzīvotāju paskaidrojumus, kā arī tiesa nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 1055. un 1415. pantu.

Kasators arī norādījis, ka tiesa nepareizi ir piemērojusi Civillikuma 1065. pantu.

Iepazinies ar lietas materiāliem un kasācijas sūdzības argumentiem, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts un kasācijas protests noraidāms.

Kā nepamatotu Senāts atzīst kasatora argumentu, ka apelācijas instances tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. pantu un 193. panta piekto daļu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ir pārbaudījusi un novērtējusi faktiskos lietas apstākļus, kuru pārvērtēšana neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē, un pamatoti prasību noraidījusi atzīstot, ka Rīgas domei nav tiesību celt īpašuma prasību pret labticīgo ieguvēju, bet tikai personiskus prasījumus pret atsavinātāju.

Kā nepamatots atzīstams kasatora arguments, ka tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1055. un 1415. pantu.

Atbilstoši Civillikuma 1055. pantam par lietas atsavināšanu prāvas laikā katrs atbildētājs atbild tāpat kā ļaunticīgs valdītājs. Ja šī atsavināšana nav bijusi nepieciešama, kā piemēram, lai novērstu lietas bojāšanos, tad prasītājam nav jāapmierinās tikai ar to, ka viņam atdod par lietu saņemto maksu, bet viņš var prasīt, lai viņam atdod arī pašu lietu ar tās piederumiem (1052.p.), vai arī lai atlīdzina lietas un tās piederumu vērtību, kā arī visus zaudējumus un izdevumus.

Senāts atzīst, ka Civillikuma 1055. pants šajā konkrētajā lietā nav piemērojams, jo lietā nav iegūti pierādījumi, ka nekustamais īpašums atsavināts prāvas laikā Civillikuma 1055. panta izpratnē. Pirmkārt, šis pants attiecas uz īpašuma prasības gadījumiem un nosaka atbildētāja atbildību par atprasāmās lietas atsavināšanu prāvas laikā tas ir – īpašuma prasības izskatīšanas laikā. Šajā gadījumā nevis pret *E.G.* celta īpašuma prasība, bet gan viņa pati cēlusi prasību pret Rīgas domi, Rīgas pilsētas Zemes komisiju un Rīgas Kurzemes rajona izpilddirekciju par īpašuma tiesību atzīšanu uz strīdus nekustamo īpašumu. Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2000. gada 28. novembra spriedumu šī prasība tika apmierināta un 2001. gada 3. janvārī spriedums bija stājies likumīgā spēkā. Līdz ar to nepamatots ir arguments, ka pirms 2001. gada 18. un 19. jūnija pirkuma pārdevuma līgumu noslēgšanas *E.G.* īpašuma tiesības ir tikušas apstrīdētas tiesā. Otrkārt Civillikuma 1055. pants nav piemērojams tāpēc, ka attiecīgajā normā kā obligāts nosacījums ir paredzēts, ka atprasāmā lieta ir atsavināta prāvas laikā. Par prāvas laiku atzīstams laika periods no prasības celšanas brīža līdz attiecīgā strīda galīgai izšķiršanai visās tiesu instancēs, pārsūdzot pirmās un apelācijas instances tiesas spriedumus. Jēdzienu „prāvas laiks” nevar attiecināt uz laika periodu no tiesas sprieduma spēkā stāšanās brīža līdz civillietas jaunai izskatīšanai sakarā ar būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem (CPL 483. – 485. p.) vai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem (CPL 478. – 482. p.) Tā kā apelācijas

instances tiesa ir konstatējusi, ka uz 2001. gada 18. un 19. jūnija pirkuma pārdevuma līgumu noslēgšanas brīdi strīdus nekustamais īpašums bija reģistrēts zemesgrāmatā uz atsavinātāja vārda un uz to zemesgrāmatā nebija reģistrēti atsavināšanas aizliegumi vai citi apgrūtinājumi, tad pamatots ir tiesas secinājums, ka atbilstoši Civillikuma 994. panta un Zemesgrāmatu likuma 1. panta nosacījumiem strīdus īpašumu atsavināšanas rezultātā ir ieguvusi labticīga persona, no kuras nav pamata atprasīt strīdus īpašumu, jo prasītājs atbilstoši Civillikuma 1055. panta nosacījumiem ir tiesīgs atprasīt lietu vienīgi no ļaunticīga ieguvēja, tas ir no trešās personas, kura zināja vai kurai pie konkrētiem apstākļiem vajadzēja zināt par to, ka viņa iegūst prāvas laikā atsavinātu lietu. Apelācijas instances tiesa ir konstatējusi, ka atbildētājs SIA „Latio”, noslēdzot pirkuma līgumus, nav zinājusi, ka par strīdus nekustamā īpašuma apstiprinošo spriedumu iesniegts prokurora protests uzraudzības kārtībā.

Civillikuma 1415. pants nosaka, ka neatļauta un nepieklājīga darbība, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu, nevar būt par tiesiska darījuma priekšmetu; tāds darījums nav spēkā. Savukārt Civillikuma 1592. pants nosaka, ka neviens līgums, kas veicina kaut ko pretlikumīgu, netikumīgu vai negodīgu, nesaista. Šajā gadījumā 2001. gada 18. un 19. jūnija pirkuma pārdevuma līgumu priekšmets ir nekustamā īpašuma pārdošana un pirkšana. Līgumi noslēgti starp SIA „Latio” kā pircēju un E.G. kā zemesgrāmatā ierakstītu šī strīdus nekustamā īpašuma īpašnieku, kuram vienīgam ir tiesības ar viņu rīkoties. Līdz ar to nav pamata atzīt, ka, pērkot nekustamo īpašumu, SIA „Latio” kā labticīgs ieguvējs būtu izdarījis darbību, kas pretēja likumiem vai labiem tikumiem.

Rezumējot teikto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, izspriežot lietu, materiālo un procesuālo tiesību normas piemērojusi pareizi, tādēļ kasācijas protests kā nepamatots noraidāms.

Pamatojoties uz Latvijas Civilprocesa likuma 474. panta 1. punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2004. gada 15. jūnija spriedumu atstāt negrozītu un Rīgas tiesas apgabala virsprokurora kasācijas protestu noraidīt.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	I.Šepteris
Senators	Z.Gencs
Senatore	R.Zaķe